МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ОСНОВИ КРИПТОГРАФІЇ»

Мова навчання – ***українська***

Шифр та найменування галузі знань ***12 «Інформаційні технології»***

Код та найменування спеціальності ***122 «Комп'ютерні науки»***

Освітньо-професійна програма ***Інформаційні управляючі системи та технології, Інформаційні технології проєктування***

Ступінь вищої освіти ***бакалавр***

Затверджено на засіданні

Методичної Ради зі спеціальності ***122 Комп'ютерні науки, 123 Комп'ютерна інженерія***

« » 2024 р. протокол № .

Реєстраційний номер в навчальному відділі НЦООП

_____

1. Загальна інформація

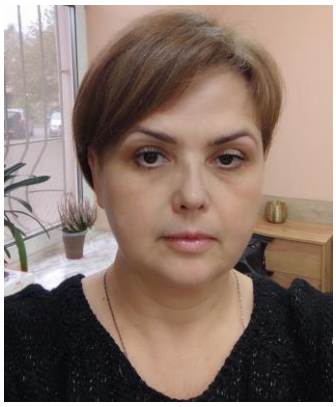

Кафедра: Інформаційних технологій та кібербезпеки

Викладач: **Владімірова Валентина Борисівна,** старший викладач кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки

Контакти:
vladimirova.v.b@gmail.com
Профайл 048-720-91-18

Освітній компонент викладається на *2* курсі у *4* семестрі
Кількість: кредитів - 5, годин – 150

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	практичні	лабораторні
денна	54	26	8	20
заочна	12	6	2	4
Самостійна робота, годин	Денна – 96		Заочна – 138	

Розклад занять

2. Анотація освітнього компоненту

Освітній компонент (ОК) «ОСНОВИ КРИПТОГРАФІЇ» забезпечує ознайомлення здобувачів освіти з теоретичними основами сучасної криптографії та призначений для здобуття навичок у практичному використанні криптоалгоритмів.

Освітній компонент «Основи криптографії» базується на знаннях, отриманих здобувачем вищої освіти в результаті вивчення освітніх компонент «Вища математика», «Алгоритмізація та програмування», «Теорія алгоритмів», «Комп'ютерна схемотехніка, архітектура комп'ютерів та комп'ютерні мережі».

3. Мета освітнього компоненту

Мета освітнього компоненту – оволодіння теоретичними основами сучасної криптографії для розуміння суті інформаційних процесів в криптографічних системах.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи криптографії» є оволодіння теоретичними знаннями про основні криптографічні методи захисту інформації, оволодіння основними способами шифрування даних, виокремлення особливостей криптографічних алгоритмів та криптографічних протоколів.

У результаті вивчення освітнього компоненту студенти повинні знати:

- математичні основи криптографії;
- основні означення сучасної криптографії;
- принципи криптографічного захисту інформації;
- основні симетричні криптоалгоритми (історичні та сучасні);
- основні асиметричні криптоалгоритми (історичні та сучасні);
- основні поняття та аспекти ідентифікації та автентифікації об’єкта;
- моделі криптографічних протоколів;
- механізми та протоколи керування ключами.

У результаті вивчення освітнього компоненту студенти повинні вміти:

- працювати з технічною літературою і документацією;
- оперувати математичними основами понять та методів криптографії;

- вірно визначити та використати криптографічні методи захисту інформації для самостійного розв'язання поставленої задачі;
- забезпечити достовірність та цілісність інформації (зокрема з використанням алгоритмів електронного цифрового підпису) під час обробки інформації, її зберігання і передачі.

4. Компетентності та програмні результати навчання

У результаті вивчення освітнього компоненту «ОСНОВИ КРИПТОГРАФІЇ» здобувач вищої освіти отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в Стандарті вищої освіти зі спеціальності 122 КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ та освітньо-професійній програмі «Інформаційні управляючі системи та технології» підготовки бакалаврів.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі комп'ютерних наук або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів інформаційних технологій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК6 Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.
ЗК7 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК11 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК12 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК16 Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1 Здатність до математичного формулювання та досліджування неперервних та дискретних математичних моделей, обґрунтовування вибору методів і підходів для розв'язування теоретичних і прикладних задач у галузі комп'ютерних наук, аналізу та інтерпретування.
СК3 Здатність до логічного мислення, побудови логічних висновків, використання формальних мов і моделей алгоритмічних обчислень, проєктування, розроблення й аналізу алгоритмів, оцінювання їх ефективності та складності, розв'язності та нерозв'язності алгоритмічних проблем для адекватного моделювання предметних областей і створення програмних та інформаційних систем.
СК14 Здатність застосовувати методи та засоби забезпечення інформаційної безпеки, розробляти й експлуатувати спеціальне програмне забезпечення захисту інформаційних ресурсів об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Програмні результати навчання:

ПР1 Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.
ПР2 Використовувати сучасний математичний апарат неперервного та дискретного аналізу, лінійної алгебри, аналітичної геометрії, в професійній діяльності для розв'язання задач теоретичного та прикладного характеру в процесі проєктування та реалізації об'єктів інформатизації.
ПРН15 Розуміти концепцію інформаційної безпеки, принципи безпечного проєктування програмного забезпечення, забезпечувати безпеку комп'ютерних мереж в умовах неповноти та невизначеності вихідних даних.

5. Інформаційний обсяг освітнього компоненту

5.1 Перелік лекційних занять

Тема	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовний модуль 1. ВИДИ КРИПТОГРАФІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ІНФОРМАЦІЇ. СИМЕТРИЧНІ КРИПТОГРАФІЧНІ СИСТЕМИ			
1	Введення до курсу «Основи криптографії». Історія розвитку криптографії. Принципи криптографічного захисту. Основні поняття та терміни сучасної криптографії. Математичні основи криптографії. Узагальнена модель криптографічної системи	2	1
2	Класифікація методів криптографічного перетворення інформації. Класичні симетричні криптосистеми. Шифри перестановки	2	0,5
3	Шифри підстановки. Система Цез. Сисема Цезаря з ключовим словом.аря. Афінна система Цезаря	2	0,5
4	Цифри підстановки, Таблиці Трисемуса. Біграмний шифр Плейфейра. Криптосистема Хилла.	2	
5	Шифри складної заміни. Система шифрування Віжинера. Шифр «подвійний квадрат» Вітстона. Одноразова система шифрування . Шифрування методом Вернама. Метод гамування.	2	
6	Сучасні симетричні системи. Алгоритм Lucifer. Американські стандарти шифрування DES, AES. Алгоритм шифрування IDEA. Блочні та потокові сучасні криптосистеми	2	
Змістовний модуль 2. КРИПТОГРАФІЧНІ СИСТЕМИ З ВІДКРИТИМ КЛЮЧЕМ			
7	Концепція криптографічних системи з відкритим ключем. Узагальнена схема асиметричної криптосистеми (з відкритим ключем) . Односпрямовані функції. Криптосистема шифрування даних RSA. Безпека криптосистеми RSA.	4	2
8	Криптосистема Ель-Гамаля. Схема Поліга –Хелмана.	2	
9	Ідентифікація та перевірка дійсності. Геш-функції. Електронний цифровий підпис. Алгоритми електронного цифрового підпису (RSA, Ель-Гамаля, алгоритми з додатковими функціональними можливостямі)	4	2
10	Управління криптографічними ключами. Генерація, зберігання та розподіл ключів. Алгоритми розподілу ключів.	2	
11	Криптосистема на основі еліптичних кривих	2	
Разом за ОК:		**26**	**6**

5.2 Перелік практичних робіт

№ з/п	Назва практичної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Конгруенції та їх основні властивості. Алгоритми швидкого піднесення до степені	2	1
2	Розв’язок конгруенцій першого ступеня	2	1
3	Квадратичні лишки	2	
4	Первісні корені	2	
Всього за ОК:		**8**	**2**

5.3 Перелік лабораторних робіт

№ з/п	Назва лабораторної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Шифри перестановки	2	
2	Шифри простої заміни	4	2
3	Біграмні шифри	2	
4	Шифрування методом гамування	2	

5	Асиметричні криптосистеми (RSA)	4	1
6	Електронний цифровий підпис (RSA)	4	1
7	Метод Диффи-Хелмана	2	
Всього за ОК:		**20**	**4**

5.4 Перелік завдань до самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Опрацювання лекційного матеріалу з відповідями на тестові питання за темами лекцій	26	12
2	Підготовка до лабораторних занять	24	6
3	Опрацювання теоретичних відомостей, які не виносяться на лекції, а саме:	26	42
4	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань: 1. Система шифрування Віжинера 2. Криптосистема Ель-Гамаля	 10 10	 10 10
Всього за ОК:		**96**	**138**

6. Система оцінювання та вимоги

Контроль успішності навчання здобувача проводиться у формах вхідного, поточного і підсумкового контролів.

Вхідний контроль якості навчання здійснюється на початку курсу проведенням перевірки залишкових знань здобувачів за ОК, що забезпечують вивчення даного освітнього компоненту (діагностика первинних знань здобувачів).

Формами поточного контролю є:

- тестування знань здобувачів за певних тем або з певних окремих питань ОК;
- виконання і захист лабораторних робіт;
- виконання і захист індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль – ***екзамен.***

Нарахування балів:

Вид роботи, що підлягає контролю	Максимальна кількість оціночних балів	
	Денна	Заочна
Змістовний модуль 1. ВИДИ КРИПТОГРАФІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ІНФОРМАЦІЇ. СИМЕТРИЧНІ КРИПТОГРАФІЧНІ СИСТЕМИ		
Лабораторні роботи*	24	24
Самостійна робота (опрацювання лекційного матеріалу, виконання тестових завдань)*	5	5
Самостійна робота (виконання індивідуальних завдань)*	6	6
Всього за змістовний модуль 1	**35,0**	**35**
Змістовний модуль 2. КРИПТОГРАФІЧНІ СИСТЕМИ З ВІДКРИТИМ КЛЮЧЕМ		
Лабораторні роботи*	22	24
Самостійна робота (опрацювання лекційного матеріалу, виконання тестових завдань)*	5	5
Самостійна робота (виконання індивідуальних завдань)*	6	6

Всього за змістовний модуль 2	**35**	**35**
Екзамен	**30,0**	**30,0**
Всього	**100,0**	

*Є можливість визнання результатів неформальної освіти відповідно до п.2 Положення про порядок перезарахування результатів навчання (навчальних дисциплін) в Одеському національному технологічному університеті.

Критерії оцінювання програмних результатів навчання здобувачів

Підсумковий контроль – екзамен

27-30 балів	якщо здобувач демонструє повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, високу комунікативну культуру	відмінно
23-26 балів	якщо здобувач виявляє дещо обмежені знання навчального матеріалу, допускає окремі несуттєві помилки й неточності	дуже добре
18-22 бали	якщо здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, володіє необхідними уміннями та навичками для вирішення стандартних завдань, проте при цьому допускає неточності, не виявляє самостійності суджень, демонструє недоліки комунікативної культури	задовільно
0-17 балів	якщо здобувач не володіє необхідними знаннями, уміннями й навичками, науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури	незадовільно

Лабораторні роботи

5,2 - 6 балів	Лабораторна відпрацьована та вчасно захищена, надані повні обґрунтовані відповіді	відмінно
4,6 - 5,1 балів	Лабораторна відпрацьована та вчасно захищена, при відповіді допущені неточності	дуже добре
3,9 – 4,5 балів	Лабораторна відпрацьована, відповіді неповні, допущені помилки	добре
2,1 – 3,8 балів	Лабораторна відпрацьована, відповіді незадовільні, допущені грубі помилки	достатньо
0-2 балів	Лабораторна не відпрацьована або дані незадовільні відповіді	незадовільно

Самостійна робота (тестування: опрацювання лекційного матеріалу)

4,5 - 5 балів	90 - 100 % правильних відповідей	відмінно
4,0 - 4,4 балів	74 – 89% правильних відповідей	дуже добре
3,5 – 3,9 балів	60 – 73% правильних відповідей	добре
2,1 – 3,4 балів	35 – 59 % правильних відповідей	достатньо
0-2 балів	0-35 % правильних відповідей	незадовільно

Самостійна робота (індивідуальне завдання)

5,2 - 6 балів	Самостійна робота відпрацьована та вчасно захищена, надані повні обґрунтовані відповіді	відмінно
4,6 - 5,1 балів	Самостійна робота відпрацьована та вчасно захищена,	дуже добре

	при відповіді допущені неточності	
3,9 – 4,5 балів	Самостійна робота відпрацьована, відповіді неповні, допущені помилки	добре
2,1 – 3,8 балів	Самостійна робота відпрацьована, відповіді незадовільні, допущені грубі помилки	достатньо
0-2 балів	Самостійна робота не відпрацьована або дані незадовільні відповіді	незадовільно

7. Засоби діагностики успішності навчання

Методи навчання, які використовуються у процесі проведення занять, а також самостійних робіт за ОК:

***Лекційні заняття**: Словесні методи: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія; Наочні: ілюстрація (мультимедійна презентація), спостереження, демонстрація; пояснювально-демонстративний метод, проблемний виклад.*

***Лабораторні заняття:** виконання лабораторних дослідів з наступних захистом результатів досліджень.*

***Практичні заняття**: групове обговорення питання.*

***Самостійна робота**: робота з навчально-методичними матеріалами, тестування за результати опрацювання теоретичного матеріалу, оцінка виконання індивідуальних завдань; складання планової та звітної документації, науково-дослідна робота студентів (методи пізнання, аналогій, оцінка, ілюстрація тощо)*

8. Інформаційні ресурси

Базові (основні):

1. Вишняков, Володимир Михайлович. Захист інформації в комп'ютерних системах [Електронний ресурс] : навч. посіб. / В. М. Вишняков ; Київ. нац. ун-т будівництва і архітектури. – Київ, 2022. –120 с. https://repositary.knuba.edu.ua/handle/123456789/11349

2. Захист інформації в комп'ютерних системах [Електронний ресурс] : підручник / В. Д. Козюра, В. О. Хорошко, М. Є. Шелест та ін. – Чернігів, 2020. – 236 с. http://ir.stu.cn.ua/123456789/19248

3. Владімірова, В. Б. Технології захисту інформації : метод. вказівки до самост. роботи [Електронний ресурс] : для здобувачів освіти галузі знань 12 "Інформаційні технології" спец. 122 "Комп’ютерні науки" освітньої програми "Інформаційні управляючі системи та технології" / В. Б. Владімірова ; зав. каф. В. Плотніков ; Каф. інформаційних технологій та кібербезпеки. – Одеса : ОНАХТ, 2022. – 35 с. https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT.1835285

4. Захист інформації в комп'ютерних мережах [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. Л. Жуковецька, Н. В. Слушна ; Одес. нац. акад. харч. технологій. — Одеса : ОНАХТ, 2025. — 132 с.
https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT.3082391

5. Захист інформації в комп'ютерних мережах: посібник до виконання лабораторних робіт [Електронний ресурс] : для студентів, що навчаються за спец. 123 "Комп’ютерна інженерія" / С. Л. Жуковецька, Н. В. Слушна ; Каф. комп'ютерної інженерії. — Одеса : ОНТУ, 2025. — 62 с. https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHT.3086440

Додаткові:

1. Закон України "Про інформацію". [Онлайн]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

2. Криптографія, результати пошуку // Будстандарт Online [Сайт]. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/searchdoc.html?request=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F&langbs=ua

9. Політика освітнього компоненту

Політика всіх освітні х компонент в ОНТУ є уніфікованою та визначена з урахуванням законодавства України, Корпоративному кодексу, Кодексу академічної доброчесності ОНТУ, Положення про організацію освітнього процесу ОНТУ, Положення про порядок перезарахування результатів навчання (навчальних дисциплін) в ОНТУ, вимог ISO 9001:2015 та роботодавців

Викладач /ПІДПИСАНО/ Валентина ВЛАДІМІРОВА

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри_____

Протокол від «____»_____2024 р. № ___

Завідувач кафедри /ПІДПИСАНО/ Павло ЛОМОВЦЕВ

ПОГОДЖЕНО:

Гарант ОП ІУСТ
посада, назва кафедри /ПІДПИСАНО/ Алла СЕЛІВАНОВА
Гарант ОП ІТП
посада, назва кафедри /ПІДПИСАНО/ Павло ЛОМОВЦЕВ